

30 JAAR KLEINE ZWANEN IN HET KREKENGEBIED.

Walter De Smet

Inleiding

Dit artikel is eigenlijk bedoeld als aanvulling op een stukje over de Kleine zwanen in de streek dat verscheen in VOT 10 (1987), p. 42-56¹. Sindsdien hebben we recordaantallen Kleine zwanen gezien en zijn er ook wel nieuwe tendenzen en verschuivingen aan het licht gekomen. Bovendien zijn ook enkele fanatieke zwanenkijkers actief geworden waardoor meer gegevens over een groter gebied beschikbaar zijn. Momenteel wordt de soort het hele seizoen door goed gevolgd, niet alleen in de eigen streek maar ook over de grens (Braakmangebied en regio Aardenburg-St.Kruis)

Aantalsontwikkeling en bijkomend cijfermateriaal.

In volgend schema worden achtereenvolgens het winterseizoen, piekaantal, piekdatum, aantal juvenielen en verblijfsduur aangegeven.

Wint.	Piek	Datum	Juv	Verblijfsduur
65/66	24			
66/67				
67/68				
68/69	38			
69/70				
70/71				
71/72	1			
72/73	1			
73/74	5			
74/75	14			
75/76	21			
76/77				
77/78	95			
78/79				
79/80				
80/81	94			
81/82	67			

¹W. De Smet: "Overwinterende Kleine Zwanen (*Cygnus beweckii*) in hun foerageergebieden rond Assenede (Oost-Vlaanderen)

Wint.	Piek	Datum	Juv	Verblijfsduur
82/83	142			
83/84	52	13.1	5/52	
84/85	65	29.1		
85/86	209	20.2	27/205	3.11.85/4.4.86
86/87	122	20.1	8/122	8.11.86/8.3.87
87/88	145	17.1	25/145	8.12.87/ ?
88/89	80	25.1	24/75	28.10.88/12.2.89
89/90	142	21.12	24/142	15.11.89/4.3.90
90/91	77	14.12	13/77	3.11.90/25.3.91
91/92	147	11.12	20/147	30.10.91/16.2.92
92/93	269	27.12	7/269	8.11.92/13.3.93
93/94	100	4.11	11/96	18.10.93/12.3.94
94/95	384	25.11	32/384	18.10.94/17.2.95
95/96	310	2.2.	46/310	4.11.95/6.3.96

Bespreking

- In de eerste plaats valt de toename van de aantallen op. In feite kunnen we twee periodes daarin onderscheiden. Voor 77/78 eerder occasioneel pleisterende kleine aantallen. Na 77/78 (geleidelijk aan) grotere aantallen en ontwikkeling van een echt overwinteringspatroon. De aantallen van de laatste winters zijn ongetwijfeld de hoogste ooit vastgesteld in België.
- Piekaantallen en de timing ervan is zeer sterk afhankelijk van de weerssituatie. Een nat najaar brengt tegenwoordig grote groepen die al vroeg op oogstresten van aardappel en vooral suikerbiet foerageren. Een eerder droog najaar levert meestal weinig Kleine zwanen op in november-december omdat de landbouwactiviteiten (te) vlot verlopen en er weinig oogstresten achterblijven in de polders. Dan vinden de zwanen hun gading op Nederlands grondgebied. Ze foerageren dan in een zandig gebied ten Zuiden van Aardenburg en St.Kruis (de Biezen), hier hoeft namelijk niet overal geploegd te worden voor de winter. Blijft de winter streng dan keren deze groepen wel soms terug naar onze regio in de tweede winterhelft, wanneer vooral op gras gefoerageerd wordt.
- Aangezien er de laatste jaren een traditie ontstaan is van vrij grote aantallen die blijven overwinteren, hebben een deel van de vogels ook een behoorlijke kennis van het gebied. Het valt dikwijls op dat zij bij verstoring heel gericht naar een andere plek vliegen, zonder te moeten zoeken. Er is blijkbaar een netwerk van foerageergebieden en slaapplekken ontstaan dat het mogelijk maakt aan elk probleem het hoofd te bieden. Afstanden van meer dan 12 km worden in gerichte vlucht afgelegd. Desnoods wordt er op kreken of depressies geslapen indien de Braakman of de spaarbekkens niet de geschikte mogelijkheid bieden.

Resultaten ringwerk

Door het gebruik van kleurringen of halsbanden is een goed beeld ontstaan van de trekroute en belangrijkste pleistergebieden van de Kleine zwaan. Tijdens de afgelopen jaren werden verschillende gemerkte vogels waargenomen. Uit die gegevens kunnen enkele algemene conclusies getrokken worden (de echte verwerking van de gegevens berust bij de onderzoekers zelf).

Trekroute.

Algemeen kan gesteld worden dat de Kleine zwanen na het broedseizoen via een vaste corridor vanuit Siberië naar West-Europa komen.

In oktober verblijven zeer grote groepen in Estland. Ze trekken snel door via de Poolse en Duitse/Deense kustgebieden naar Nederland. Sommige groepen doen ook Zuid-Zweden aan (met name Oland).

In november lopen de aantallen in Nederland, ook in Zeeland, snel op. Aangezien onze regio zeer nauw aansluit bij het Zeeuwsvlaamse gebeuren zien we dan ook de eerste vogels hier arriveren. De echte wintermaanden december-januari tonen een relatief stabiele situatie. De Kleine zwanen zwerven als echte opportunisten rond in de landbouwgebieden van Nederland, Engeland en Noord-Vlaanderen. Hoewel regelmatig Kleine zwanen waargenomen zijn die in Engeland gemerkt waren, lijken deze vogels nog slechts zelden de overtocht te maken. (Misschien verklaart dit gedeeltelijk de grotere aantallen in de winter?)

In februari zijn de meeste van 'onze' vogels al weer begonnen aan de terugreis. Ze bevinden zich dan in Nederland (boven de grote rivieren, provincies Utrecht en Overijssel) of zelfs al in Noord-Duitsland. In maart worden ze vooral gezien in de Duitse deelstaten Niedersachsen en Mecklenburg (Elbe-vallei); in mindere mate ook Schleswig-Holstein en Brandenburg. Begin april bevinden veruit de meeste Kleine zwanen zich in Estland.

Het is dan ook een droom van vele Zwanenfanaten om 'hun' vogels ofwel in Estland of (beter nog) in de Pechora-delta te gaan opzoeken.

Plaatstrouw?

Zoals eerder al vermeld zijn Kleine zwanen eerder opportunisten. Het voedselaanbod en de weerssituatie bepalen in grote mate hun verspreiding.

Daarnaast is het aantal afgelezen kleurmerken nog relatief klein. De afgelopen jaren werden 21 verschillende vogels waargenomen, de meeste echter pas in de voorbije 2 winters. Het is derhalve nog te vroeg om al dan niet van plaatstrouw te spreken.

Wel was een paartje (TTU en TTV) zowel in 94/95 als 95/96 in de Zeeuws/Noordvlaamse polders aanwezig.